

SUN'YI INTELEKTNING SOHALARDA QO`LLANISHI

Shamsiddinova Hafizabonu

Keldiboyeva Zarnigor

*Farg'ona davlat universiteti filologiya
fakulteti o'zbek tili yo'nalishi 1-kurs talabalari*

Aldashev Ilhomjon To'xtaboyevich

*Farg'ona davlat universiteti axborot
texnologiyalari kafedrasida o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada hozirgi kunda dolzarb mavzuga aylangan*

“Sun’iy intellekt” haqida ma’lumotga ega bo’lasiz. Maqola davomida sun’iy intellekt o’zi nimaligi, sun’iy intellekt tarixi, rivojlanish bosqichlari, sun’iy intellektning insoniyatga foydali va zararli tomonlarini ochib berishga harakat qilamiz.

Tayanch so’zlar: *Sun’iy intellekt, sun’iy tafakkur, konsepsiya, insoniyat sivilizatsiyasi, xakerlar, axborot texnologiyalari, tadqiqotlar.*

Annotation: *In this article, you will learn about “artificial intelligence” which has become a hot topic these days. In the article what is artificial intelligence, history of artificial intelligence, stages of development, Is artificial intelligence a threat to humanity. We will try to find answers to such questions.*

Key words: *Artificial intelligence, artificial contemplation, concept, human civilization.*

Sun’iy intellekt — informatikaning alohida sohasi bo’lib, odatda inson ongi bilan bog’liq imkoniyatlar: tilni tushunish, o’rgatish, muhokama qilish, masalani yechish, tarjima va shu kabi imkoniyatlarga ega kompyuter tizimlarini yaratish bilan shug’ullanadi. Sun’iy intellekt (SI) kompyuterlarga o’zlarining tajribalarini o’rganish, berilgan parametrlarga moslashish va ilgari faqat odamlar uchun mumkin bo’lgan vazifalarni bajarish imkonini beradi. Sini amalga oshirishning ko’p holatlarida - kompyuter shaxmatchilaridan tortib uchuvchisiz transport vositalarigacha - chuqur o’rganish va tabiiy tillarni qayta ishlash imkoniyati juda muhimdir. Ushbu texnologiyalar tufayli kompyuterlarga katta miqdordagi ma’lumotlarni qayta ishlash va ulardagi naqshlarni aniqlash orqali muayyan vazifalarni bajarishga “o’rgatish” mumkin.

Sun’iy tafakkur (sun’iy intellekt) sohasida dastlabki ishlar o’tgan asrning o’rtalarida boshlangan. Garchi muayyan g’oyalarni O’rta asr matematik va faylasuflari bergan bo’lsa-da, bu yo’nalishdagi tadqiqotlar ixtirochisiga aylanish ingliz matematigi va kriptografi Alan Tyuring (1912-1954)ga nasib etdi. Alan Tyuring 1950-yili kelajak mashinalari imkoniyatlari, shuningdek, ularning aql jihatidan insonni ortda qoldirishga qodirligi haqidagi savollar o’rtaga tashlangan maqola chop etadi. Aynan shu olim keyinchalik o’zining nomi bilan atalgan tartibni ishlab chiqdi: Tyuring testi. Bu olimning nashr etilgan ishidan so’ng sun’iy tafakkur sohasida yangi tadqiqotlar paydo bo’la boshladi. Tyuringning fikricha, muloqot

vaqtida fikrlashda insondan farq qilmaydigan mashinanigina tan olish kerak. Taxminan olim maqolasi chop etilgan bir vaqtda “Baby Machine” deb nom olgan konsepsiya dunyo yuzini ko’rdi. Sun’iy tafakkurni rivojlantirish va mashina yaratish uchun unga kiritilgan fikrlash jarayoni dastlab bola darajasida shakllantirildi, keyinchalik bosqichma-bosqich takomillashtirildi. “Sun’iy tafakkur” atamasi esa keyinroq paydo bo’ldi: 1956-yilning yozida AQShning Dartmut universitetida sun’iy tafakkur masalalari bo’yicha anjuman bo’lib o’tdi. Unda Jon Makkarti (Dartmut universiteti), Marvin Minski (Garvard universiteti), Klod Shennon (Bell Laboratories), Nataniel Rochester (IBM), Gerbert Saymon (Karnegi universiteti, Trenchard Mur (Prinston universiteti) singari o’nlab olimlar ishtirok etdi hamda mavzu bo’yicha ma’ruza qilgan amerikalik informatik Jon Makkarti (1927–2011) “Artificial Intelligence” (“Sun’iy tafakkur”) atamasi muallifi sifatida tarixda qoldi. Ushbu uchrashuvdan so’ng sun’iy intellekt imkoniyatlariga ega mashinalarni faol rivojlantirish boshlandi. Mazkur sohada yangi texnologiyalarni yaratishda ushbu yo’nalishdagi tadqiqotlarni faol moliyalashtirgan harbiy muassasalar muhim rol o’ynadi. Keyinchalik bu sohadagi ishlar yirik kompaniyalarni ham qiziqtirib qo’ydi

Zamonaviy hayot tadqiqotchilar oldiga yanada ko’p murakkab vazifalarni qo’ya boshladi. Shu bois sun’iy tafakkur, o’zining paydo bo’lgan davriga nisbatan, mutlaqo boshqacha shart-sharoitlarda rivojlana bordi. Globallashuv jarayonlari, raqamli tarmoqdagi huquqbuzarliklar (xakerlar) faoliyati, internet taraqqiyoti va boshqa muammolar olimlar oldiga sun’iy tafakkur sohasidagi murakkab vazifalarni hal etish vazifasini ko’ndalang qo’ydi. Ushbu sohada so’nggi yillarda erishilgan muvaffaqiyatlar (masalan, avtonom texnikalarning paydo bo’lishi)ga qaramay, haqiqatda sun’iy intellektni yaratishga ishonmaydigan tanqidchilarning ovozi hamon tingani yo’q. Ularning fikricha, bu u qadar qobiliyatli dastur emas. Faylasuflar insoniy intellekt tabiati va uning maqomi qanday bo’lishi haqida yakdil fikrga kelisha olganicha yo’q. Sun’iy tafakkurga bag’ishlangan ilmiy ishlarda sun’iy tafakkurni hal etish bilan bog’liq ko’plab g’oyalar uchraydi va hozir ham shu masala yuzasidan ko’plab ishlar amalga oshirilmoqda.

Ilon Maskning fikricha, “Sun’iy intellekt insoniyat sivilizatsiyasi uchun asosiy xavfdir. Sun’iy intellekt mehnat bilan bog’liq ommaviy muammolarni keltirib chiqaradi. Sababi robotlar hamma ishni bizdan ko’ra yaxshiroq bajara olishadi. Ilg’or texnologiyalar ortidan quvish natijasida kompaniyalar sun’iy intellekt ortidan kelib chiqadigan xavf-xatarni ko’rmay qolishlari mumkin”.

Sun’iy intellekt (SI) - bu tizimlarni o’rganish, tahlil qilish, va muomalalar yechishga murojaat qiladigan intellektual tizimlarni ta’minlash uchun ishlab chiqarilgan texnologiyalardir. Sun’iy intellektning (SI) fan rivojlanishi juda tez bo’lyapti va bir nechta sohalar uchun muhimdir. Quyidagi yo’nalishlar sun’iy intellektning rivojidan foydalanguvchilar va sohasidagi mutaxassislar uchun muhim bo’lishi mumkin:

Sun’iy intellekt tizimlari ma’lumotlarni tahlil qilish, ma’lumotlar o’rtasidagi munosabatlarni aniqlash va ma’lumotlarni optimal ravishda ishlatishda o’z vazifalarini

o'zlashtiradi. Bu, korxonalar, tadbirkorlik, tibbiyot, va boshqa sohalar uchun amaliyotda muhimdir.

Sun'iy intellekt avtomatlashtirish va avtomatlashtirilgan ishlar uchun texnologiyalarni rivojlantiradi. Bu, kompyuterlarning odamlarning qilishlari yoki xizmatlar uchun ishlarini qulaylashtiradi va tezlashtiradi.

Robotlar va avtomatlashtirilgan tizimlar sun'iy intellektning yaratilgan sohalaridan biridir. Bu tizimlar, mashinlar o'zaro axborot almashish va turli vazifalarni bajarishda sun'iy intellektning imkoniyatlarini qo'llaydilar.

Sun'iy intellekt tibbiyot sohasida ham o'zini namoyon qilmoqda. Bu, xotinsoz, kasalliklarni aniq diagnos qilish, shifokorlarga maslahat bermoq, va shifoxonalarda avtomatlashtirilgan jarayonlarni amalga oshirish uchun foydalangan bo'ladi.

Sun'iy intellekt o'yinlarni rivojlantirishda ham ahamiyat kasb etmoqda. Bu, o'yinlar orqali sun'iy intellektning o'zlashtirilishi va ma'lumotlar bilan o'ylash imkoniyatlarini ko'paytiradi.

Sun'iy intellektning o'qitish texnologiyalari va ta'lim tizimlari sohasida rivojlanishi o'quvchilarga individual yordam bermoqda va ta'lim jarayonlarini optimallashtirishda foydalanilmoqda.

Sun'iy intellektning bu va boshqa sohalaridagi rivojlanishi, yangi vaqtning talabalari va sohalar o'rtasidagi muvozanatni kuchaytiradi. Bu esa, yangi imkoniyatlar, tizimlar va yondashuvlarni olib keladi.

Sun'iy intellektning hayotimizdagi o'rnini kundan-kunga chuqurlashtirib bormoqda. Ular insoniyatning yutug'imi yoki mag'lubiyati, degan savol ustidagi bahslar uzoq davom etadi. Eng muhimi, fantastik yozuvchi Ishaq A'zimov ta'biri bilan aytganda, robotlarni yaratishda odamlarga zarar yetkazmaslik shior qilib olinishi kerak. Hozirgi paytda ham sun'iy aqlning yagona va umume'tirof etilgan ta'rifi mavjud emas. Inson aqlining ham universal tarifi yo'qligini eslash kifoya.

Bugungi kunda sun'iy intellekt sohasidagi tadqiqotlar turli yo'nalishlarda olib borilmoqda: bilimlarni namoyish etish, mantiqiy modellashtirish, bilimlarni yig'ish, mashinalarni o'rganish va avtomatik gipotezalarni yaratish, ma'lumotlarni yig'ish va ma'lumotlarni majmuaviy qayta ishlash, qarorlarni qo'llab-quvvatlash, jarayon va tizimni boshqarish, dinamik intellektual tizimlar, rejalashtirish va boshqalar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. AXBOROT TEXNOLOGIYALARNING TA'LIM JARAYONIDAGI MUHIM AHAMIYATI AI To'xtaboyevich - ... НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 2023
2. ZAMONAVIY SMART TEXNOLOGIYALARNING TA'LIM JARAYONIDA ISHLATILISHI X Hamrobi, I Aldashev - The Role of Technical Sciences in IV Industrial ..., 2023
3. AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING SOHALARDA QO'LLANISHI VA JAMIYATDAGI O'RNINI AI To'xtaboyevich - Лучшие интеллектуальные исследования, 2023

4. TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH AI To'xtaboyevich - Научный Фокус, 2023
 5. TA'LIM JARAYONLARIDA ELEKTRON-KUTUBXONALARNING O'RNI VA AHAMIYATI A Ilhomjon - Научный Фокус, 2023
 6. AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING KUNDALIK HAYOTDA VA TA'LIM SOHASIDAGI AHAMIYATI A Mohira, A Ilhomjon - Научный Фокус, 2023
 7. ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA ULARNING TA'LIM JARAYONIDAGI AHAMIYATI A Diyoraxon, A Ilhomjon - Научный Фокус, 2023
 8. MASOFAVIY TA'LIMNING BUGUNGI TA'LIMDAGI O'RNI A Ilhomjon, R Feruzaxon - Научный Фокус, 2023
 9. Мамажонов, Р. А., & Ахунов, И. И. (2020). ҲАРБИЙ-ВАТАНПАРВАРЛИК ТАРБИЯСИДА БАДИИЙ АДАБИЁТ, КИНО, ТЕАТР ВА ТАСВИРИЙ САЊАТНИНГ АҲАМИЯТИ. Интернаука, (22-3), 64-66.
 10. Мамажонов, Р. А., Тилаволдиев, Ш. Х., & Тўхтаназаров, И. И. (2020). ЁШЛАРНИНГ ҲАРБИЙ-ВАТАНПАРВАРЛИК ТАРБИЯСИДА ЖАНГОВАР ВА МЕҲНАТ ШУХРАТИ МУЗЕЙЛАРИНИНГ ЎРНИ. Интернаука, (21-3), 74-75.
 11. Akramovich, M. R. (2023). Patriotism and its Importance in Involving Young People in the Armed Forces. Texas Journal of Multidisciplinary Studies, 17, 31-33.
 12. Akramovich, M. R. (2023). PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF PROFESSIONAL DIRECTION OF YOUNG PEOPLE.
 13. Мамаджонов, Р. (2023). "VII-VIII ASRLARDA ARAB XALIFALIGI ISTILOSIGA QARSHI KURASHDA MAHALLIY HUKMDORLARNING O'RNI VA ROLI" MAVZUSIGA OID INGLIZ TILLI TADQIQOTLAR TAHLILI. Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 3(S/5).
 14. Siddiqov, B. S., & Mexmonaliyev, S. N. (2022). PEDAGOGIK AMALIYOTNING BO'LAJAK O'QITUVCHINING KASBIY TAYYORGARLIK FAOLIYATIDA TUTGAN O'RNI. Academic research in educational sciences, 3(1), 10-16.
 15. Siddikov, B. S. (2023). MORAL VIEWS OF HUSSAIN VOIZ KOSHIFI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(4-2), 39-42.
- MAZMUNI, T. M. A. J. V. Sh. N. Mexmonaliyev–Farg'ona davlat universiteti 2-bosqich magistranti SS Evatov–Farg'ona davlat universiteti o'qituvchisi OA Tursunov–Farg'ona politexnika instituti akademik litsey o'quvchisi. FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI, 275.